

434

17-миллиметров
450 Гр

1915
Р. импорт.

2(075)
U-15

Р. 1915

1916 № 752
Р. 1000
Ф. 1000

(135)

2(075)
U-15

2010

C գրմ-ի
5771

Բ. տարի
ժՁ. տպ.

ԴԱՍԱՏԵՏՐ

2(075)

U-15

ԿՐՕՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՐԱՐ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՅ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ИНСТИТУТ
ВОСТОЧНОВЕДЕНИЯ
Ленинградских Наук
СССР

ՍՈՒՂԱԿ Ա. ՔԶ. ՍՈՒՂԱԿԵԱՆՑ

Բ Ի Յ Լ Ի Ս

Տպ. Թ. Ե ա ի ն ե ա ն ց ի

1915

S. S. ԳԵՈՐԳ Ե.

36109.66

I

1. ᐱᐱᐅᐅ ᐃᐱᐅᐅ ᐱᐅᐱᐅ

Ճաշակեսցուք խաղաղութեամբ ըզ-
կերակուրս, որ պատրաստեալ է
մեզ 'ի Տեառնէ 'ի պարգևս իւր. ամէն:

Քաղաղութեամբ ճաշակենք Աստծուց պատրաստած կերակուրը, օրհնեալ է Աստուած իւր պարգևներով, ամէն:

2. Ա Ղ Օ Թ Ք Ճ Ա Շ Ի Ց Ե Տ Ո Յ

Զլիտթիւն սեղանոյս անհատ և աննու-
ազ արասցէ Քրիստոս Աստուած մեր, որ

50695-4. h.

զմեզ կերակրեաց և լիացուց՝ նմա փառք
յաւիտեանս. ամէն:

Ով մեր Քրիստոս Աստուած, լի և առատ ա-
րա այս սեղանը. քեզնից յաւիտեան շնորհակալ
ենք, որ մեզ կերակրեցիր և լիացրիր. ամէն.

II

Յ. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Եր քանի որդեսէր մայրեր հաւատա-
ցած էին, որ եթէ Յիսուս իրանց
որդւոցն օրհնէ, բազմաւոր կլինեն,
ուստի վեր առան իրանց փոքրերին և Յիսուսի
մօտ բերին՝ հէնց այն ժամանակ, երբ նա ճա-
նապարհորդութիւնից նոր էր վերադարձել և
յոգնած էր:

Աշակերտները մայրերին արգելում էին և ա-
սում—մեր ուսուցիչը յոգնած է, թողէք որ հան-
գըստանայ, մի նեղացնէք նրան:

Յիսուս, երբ այս բանը նկատեց, դարձաւ ա-
շակերտներին և ասաց. «Թողէք մանուկներին,
մի արգելէք զրանց ինձ մօտ գալու, որովհետև
Աստուծո թագաւորութիւնը զբանցն է պատկա-
նում: Ծղմարիտն եմ ասում ձեզ—ով մանուկ-

հերի նման մաքուր սիրտ կունենայ, նա միայն
կարող է մտնել իմ հայր Աստծու թագաւորու-
թիւնը»:

Սրանից ետոյ Յիսուս գրկեց մանուկներին,
սիրեց, ձեռք գլխներին դրաւ և օրհնեց նրանց:

Փոքրիկ մանուկներ, եթէ դուք էլ Յիսուսի
քարոզածները լաւ սովորէք և կատարէք, դուք
էլ կգնաք Աստծու թագաւորութիւնը՝ դուք էլ
բաղդաւոր մարդիկ կլինէք:

4. Ա Յ Ր Ի Կ Ն Ո Ջ Լ Ո Ւ Մ Ա Ն —

Մի անգամ Յիսուս տաճարում քարոզում-
էր: Նայեց իւր շուրջը և տեսաւ, որ հարուստ-
ները մեծ-մեծ փողեր են ձգում գանձանակում,
որպէսզի մարդիկ տեսնեն և գովեն իրանց: Տա-
ճարում մի այրի, աղքատ կին ջերմեռանդ կեր-
պով ազօթում էր: Յիսուս նկատեց, որ այս
կինը երկու լումա (մօտ $\frac{1}{3}$ կոպ.) ձգեց գան-
ձանակում: Այս բանը ոչ ոք չտեսաւ: Յիսուս,
որ ամեն բան գիտէր, նկատեց և ասաց. «Ծրշ-
մաբխտն եմ ասում ձեզ—այս որբեայրի կինը
ամենից շատ տուաւ, որովհետեւ հարուստներն
իրանց աւելորդ ունեցածից Աստծու համար զոհ

բերին՝ գանձանակ ձգեցին, իսկ սա իր աղբաւն

տեղովը բոլոր ունեցածը ձգեց»։ Նրանք փառաւոր

սիրութեան համար ձգեցին, իսկ սա՝ արտանց տուաւ։

Փոքրիկ մանուկներ, դուք փող չունէք, որ գանձանակ ձգէք՝ Աստուծոյ համար զոհ բերէք։ Եթէ դուք էլ ձեր դասերը լաւ սովորէք, ձեր ծնողներին պատուէք, ձեր ընկերներին սիրէք, լաւ բարք ու վարք ունենաք... այս բաներն էլ ձեր գանձանակը՝ ձեր զոհը կլինի։ Յիսուս ձեր արածն էլ կնկատէ, կգովէ և կօրհնէ ձեզ։

5. ՏԱՍՆ ԿՈՅՍԵՐԻ ԱՌԱԿԸ

Հրէաստանում մի անգամ մի հարսանիք կար գիշերով։ Հարսի ընկերուհիներից տասը կոչս՝ չը պսակուած աղջիկ իրանց լապտերները վեր առան և հարսի հետ միասին գնացին փեսայի առաջ։

Նրանցից հինգը յիմար, այսինքն անզգոյշ էին, իսկ հինգը՝ իմաստուն, այսինքն զգոյշ էին։ Յիմարները մոռացան իրանց լապտերները հետ աւելորդ ձէթ վերցնել, իսկ իմաստունները վերցրին, որ եթէ փեսան ուշանալու լինի, լապտերները նորոգեն։

Հրէաստանի սովորութիւնն այնպէս էր, որ

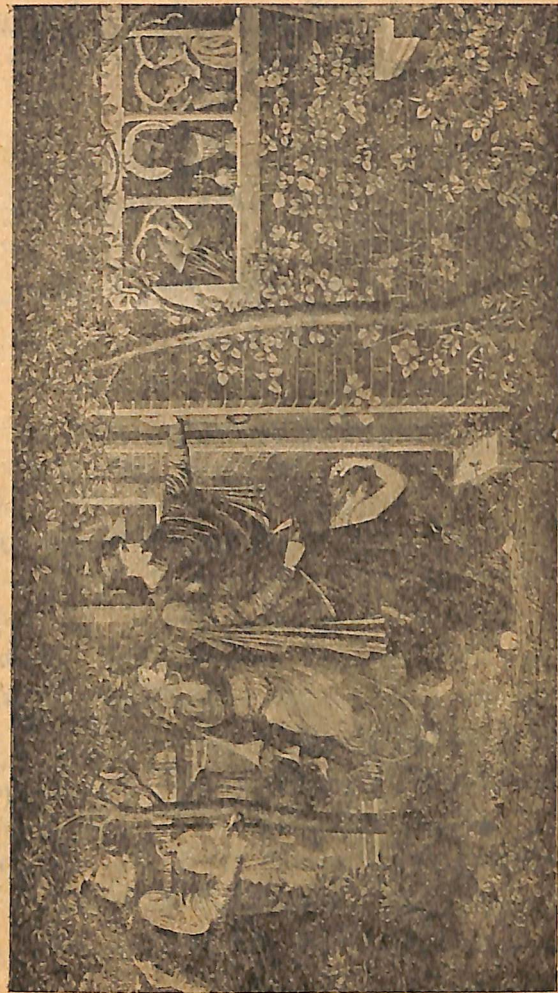
հարսը և փեսան իրանց բարեկամներով և ընկերներով փողոցում էին պատահում իրար— ետոյ փեսան հարսին տուն էր տանում:

Փեսան ուշացաւ և ամենի քունը տարաւ փողոցում: Կէս գիշերին ձայն լսուեց, թէ փեսան գալիս է: Կոյսերը վերկացան և տեսան, որ լապտերները հանգչելու վրայ են: Իմաստուններն իսկոյն աւելորդ ամանով վերցրած ձէթիցն ածեցին լապտերներէ մէջ և նորոգեցին, իսկ յիմարները շփոթուած ղիմեցին իմաստուններին և ասացին. «Ձեր ձէթիցը մի քիչ էլ մեզ տուէք, մեր լապտերները հանգչում են»: Իմաստունները պատասխանեցին և ասացին. «Եթէ մեր ձէթիցը ձեզ էլ տանք, էլ մեզ բաւական չի լինի— թէ ուզում էք, գնացէք ձէթ ծախողների մօտ և գնեցէ՛ք»:

Երբ յիմար կոյսերը ձէթ առնելու գնացին, փեսան տեղ հասաւ, իմաստուն կոյսերին հետն առաւ, հարսանքատուն տարաւ, դուռը զողպեց և սկսաւ ուրախանալ հիւրերի հետ:

Անգղոյշ կոյսերը ևս ձէթ առնելուց ետոյ՝ հարսանքատուն եկան, դուռը ծեծեցին և ասացին. «Տէր, բաց արա դուռը»: Փեսան պատասխան տուաւ նրանց և ասաց. «Ես ձեզ չեմ ճանաչում», հեռացէ՛ք և դուռը բաց չարաւ:

Անգղոյշ կոյսերը մնացին դուրսը, ցրտից դող-

զողում էին և լաց լինում—նրանք լսում էին փողոցից, թէ ինչպէս իմաստուն կոյսերն ուրախանում են փեսայի հետ:

Փոքրիկ մանուկներ, գուք էլ իմաստուն կոյսերի նման զգոյշ եղէ՛ք ամեն բանում, յիմարների նման անզգոյշ մի՛ եղէք—ձեր դասերը միշտ պատրաստեցէ՛ք, ամեն օր աղօթեցէ՛ք, միշտ սրտով մանուկներ եղէք...

6. ՈՂՈՐՄԱԾ ՍԱՄԱՐԱՑՈՒ ԱՌԱԿԸ

Յիսուս մի օրէնք հասկացող մարդու այս առակը պատմեց:

Մի մարդ Երուսաղէմից գնում էր Երիքով քաղաքը: Ճանապարհին աւաղակների ձեռն ընկաւ: Սրանք կողոպտեցին անծանօթին, վիրաւորեցին, կիսամահ թողին և փախան:

Պատահամբ մի քահանայ այդ ճանապարհովն անցաւ, տեսաւ վիրաւորուածին, բայց ոչինչ չարաւ—անցաւ ու գնաց: Նոյն տեղովն անցաւ մի ղետացի (գալիւ՝ տիրացու) ևս: Սա էլ տեսաւ աւաղակների ձեռն ընկած մարդուն, բայց չօգնեց—անցաւ ու գնաց:

Եկաւ մի սամարացի ճանապարհորդ: Երբ սա տեսաւ վիրաւորուածին, խղճաց—խսկոյն իջաւ գրաստից, վէրքերի վրայ ձէթ ածեց, փաթաթեց, գինի խմացրեց, որ ուժի գայ, գրաստի վրայ դրաւ և տարաւ մօտիկ իջևանը:

Միւս օրը, երբ պէտք է հեռանար, երկու դահեկան (դահեկանը 60 կպ.) տուաւ իջևանի տիրոջն ու ասաց. «Խնամք տար սրա վրայ և եթէ աւելի ծախս անես, վերադարձիս կվճարեմ»:

Սրանից ետոյ Յիսուս հարցրեց օրինականին. «Այս երեքից ո՞րն է ընկերաբար վարուել աւաղակների ձեռն ընկած մարդուն»: Օրինականը պատասխանեց. «Նա, որ ողորմութիւն արաւ՝ օգնեց»: Այն ժամանակ Յիսուս ասաց. «Գնա, դու էլ այնպէս արա՛, եթէ ուզում ես Աստծու թագաւորութիւնը գնալ»:

Փոքրիկ մանուկներ, երբ մէկին նեղութեան մէջ տեսնէ՛ք՝ սամարացու նման վարուեցէ՛ք, քահանայի և ղետացու պէս անսիրտ մի՛ լինէք: Ով որ էլ լինի նեղութեան մէջ եղողը, նա ձեր ընկերն է—նրան պէտք է սիրէք սամարացու նման և օգնէ՛ք՝ ինչով կարող էք:

Դ. ՍԵՐՄԱՆԱՅԱՆԻ ԱՌԱԿԸ

Գալիլիայի ծովի ափին Յիսուս այս առակը պատմեց ժողովրդին—

Մի սերմնացան դուրս եկաւ ցորեն ցանելու: Ցանելիս սերմերից մի քանիսն ընկան ճանապարհի վրայ, ուր հողն ամուր էր—սերմերը դուրսը մնացին, չմտան հողի մէջ, ուստի թուռնները եկան և կերան:

Սերմերից մի քանիսն էլ ընկան քարքարոտ տեղ, ուր հողի շերտը բարակ էր: Նրանք թէև շուտով կանաչեցին, բայց երբ արևը դուրս եկաւ, տաքացրեց, արմատները չորացան, որովհետև խորը չէին գնացել, արևի տաքութեանը չդիմացացան:

Մի քանիսն էլ ընկան փշոտ հողի մէջ: Ցորենն էլ, փշերն էլ միասին կանաչեցին, բայց փշերը խեղդեցին և չթողին, որ պտուղ տան, որովհետև հողը մաքուր չէր:

Իսկ մի քանիսն էլ ընկան լաւ հողի մէջ, ուր շերտը փափուկ էր, հաստ և մաքուր: Ահա այս սերմերը միայն կանաչեցին և պտուղ տուին, որը մէկին հարիւր, որը վաթսուն և որը երեսուն:

Փոքրիկ մանուկներ, ձեր կրօնի ուսուցիչն ա-
մեն օր ձեր սրտերում բարի սերմեր է ցա-
նում: Դուք էլ աշխատեցէ՛ք ձեր սրտերը փափ-
կացնել, փշերից մաքուր պահել, որ ուսուցչի
ցանած սերմերը պտուղ տան:

8. ՔԱՆՔԱՐՆԵՐԻ ԱՌԱԿԸ

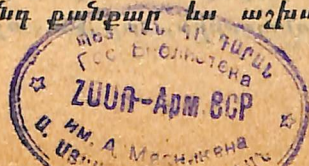
Մի հարուստ մարդ օտար երկիր էր գնում:
Կանչեց ծառաներին և իւր փողերը նրանց յանձ-
նեց—մէկին հինգ քանքար (10,000 ուրլ) տու-
աւ, միւսին՝ երկու (4,000), իսկ երրորդին՝ մի
(2,000)—իւրաքանչիւրին իւր ընդունակութեան
համեմատ:

Հինգ քանքար ստացողը գործ դրաւ փողը և
նրանով ուրիշ հինգ քանքար ևս շահուեց: Նոյն-
պէս և երկու քանքար ստացողը գործ դրաւ և
երկու քանքար աշխատեց: Իսկ մի քանքար
ստացողը փողը գործ չդրաւ, այլ գետինը փո-
րեց ու տիրոջ քանքարը թաքեացրեց:

Մի քանի ժամանակից ետոյ տէրը վերադար-
ձաւ և նրանցից հաշիւ պահանջեց: Հինգ քան-
քար ստացողն եկաւ և այսպէս հաշիւ տուաւ—
«Տէ՛ր, ինձ հինգ քանքար տուիր, փողը գործ
դրի, հինգ քանքար ևս աշխատեցի — անձ քեզ

2

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧЕДЕННИЙ
Линдберга
СССР

36109-66

տան քանքար»։ Տէրը գովեց նրան և ասաց. «Շատ լաւ, բարի և հաւատարիմ ծառայ, որովհետեւ քիչ բանի մէջ հաւատարիմ գտնուեցար, շատ բաների վրայ կառավարիչ կնշանակեմ քեզ։ Իմ գալստեան պատճառով հրաւէր ունիմ՝ միմիայն իմ բարեկամների համար, բայց դու ևս կարող ես մասնակցել»։

Մօտ եկաւ երկու քանքար ստացողն ու ասաց. «Տէ՛ր, դու ինձ երկու քանքար տուիր. ահա ուրիշ երկուսը ևս աշխատել եմ դրանով»։ Տէրըն ասաց նրան. «Շատ լաւ, բարի և հաւատարիմ ծառայ, որովհետեւ դու քիչ բանի մէջ հաւատարիմ գտնուեցար, շատ բաների վրայ կառավարիչ կը նշանակեմ քեզ—դու ևս կարող ես մասնակցել իմ գալստեան պատճառով պատրաստուած հրաւէրին»։

Մօտ եկաւ մի քանքար ստացողն ու ասաց. «Տէ՛ր, ես գիտէի, որ դու խիստ մարդ ես, հընձում ես այնտեղից, ուր չես ցանել և հաւաքում ես, ուր չես փռել, ուստի վախեցայ քեզնից և քո քանքարը գետնի մէջ թաքեցայրի—ահա քեզ քո տուածը»։ Տէրը բարկացաւ և ասաց. «Չար և վատ ծառայ, երբ դու գիտէիր, որ ես հնձում եմ այնտեղից, ուր չեմ ցանել և հաւաքում, ուր չեմ փռել, ինչու առաջուց չյանձնեցիր իմ փողը սեղանաւորին, որ ես այժմ տո-

կոսով ստանայի նրանից։ Առէք դրանից այդ մի քանքարն էլ և տուէք տասը քանքար ունեցողին, իսկ իրան պատժեցէք—ձգեցէք մուխը և

ցուրտ սենեակը, թող այնտեղ լայ և ատամները կրճատացնէ»։

Փոքրիկ մանուկներ, Աստուած ձեզ տուել է տեսակ-տեսակ շնորհներ, տուել է ձեզ աչք, ա-կանջ, ձեռներ... որ նրանց գործ դնէք, նրանցով սովորէք, երգէք, գրէք, կարդաք...։ Ով Աստծու տուած շնորհները գործ կդնէ բարի բաների համար, նա էլ աւելի շնորհք կստանայ՝

առաջին երկու ծառաների նման, իսկ ով չի գործ դնի Աստծու շնորհը, եղածիցն էլ կզրկուի վերջին ծառայի նման:

9. ՂԱԶԱՐՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բեթանացի Ղազարոսը հիւանդ էր: Այդ ժամանակ Յիսուսը Գալիլայոյումն էր: Նրա երկու քոյրերը՝ Մարիամը և Մարթան մարդ ուղարկեցին Յիսուսի մօտ ասելու, թէ քո սիրելի Ղազարոսը հիւանդ է, արի և բժշկիր: Յիսուս, երբ այս բանը լսեց՝ ասաց. «Այն հիւանդութիւնը մեռնելու համար չէ»: Բայց մինչև նրա գալը, Ղազարոսը մեռաւ:

Երբ Յիսուս լսեց, թէ Ղազարոսը հիւանդ է, ասաց իւր աշակերտներին. «Եկէ՛ք գնանք Հրէաստան, մեր բարեկամ Ղազարոսը հիւանդ է»: Յիսուս երբ Բեթանիա եկաւ, արդէն չորս օր էր՝ որ թաղել էին Ղազարոսին: Ազգականներից շատերը Նրուսաղէմից եկել էին Մարիամի և Մարթայի մօտ՝ մխիթարելու համար: Երբ Մարթան լսեց, թէ Յիսուս գալիս է, գնաց նրա առաջ, իսկ Մարիամը, տանը մնաց: Մարթան, երբ տեսաւ Յիսուսին, ասաց. «Տէր, եթէ այստեղ լինէիր, իմ եղբայրը չէր մեռնի, բայց ես հաւա-

տացած եմ՝ հիմա էլ, եթէ Աստծուն խնդրես, որ իմ եղբորը կենդանացնէ, քո խօսքին կլսէ»: Յիսուս ասաց նրան. «Քո եղբայրը յարութիւն կառնէ»: Մարթան ասաց. «Գիտեմ որ յարութիւն կառնէ վերջին դատաստանի ժամանակ, երբ բոլոր մարդիկն էլ յարութիւն կառնեն, բայց ես հիմա եմ ուզում: Յիսուս կրկնեց. «Ես եմ յարութիւն և կեանք տուողը, ով ինձ հաւատայ, եթէ մեռնի էլ, դարձեալ կապրի, դու հաւատում ես այս բանին»: Մարթան պատասխանեց. «Այո, Տէր, ես վաղուց եմ հաւատացել, որ դու ես Աստծու որդի Քրիստոսը»:

Մարթան այս խօսքից ետոյ գնաց և թաքուն Մարիամին ասաց. «Վարդապետը եկել է, կանչում է քեզ»: Մարիամը, երբ այս խօսքերը լսեց, շտապով գնաց Յիսուսի առաջ: Այն հրէաները, որոնք եկել էին սգաւորներին մխիթարելու, երբ տեսան, որ Մարիամը գնաց, իրանք էլ նրա ետևից գնացին՝ կարծելով թէ գնում է գեղեզմանի վրայ լաց լինելու:

Մարիամը, երբ տեսաւ Յիսուսին, ոտներն ընկաւ և ասաց. «Տէր, եթէ դու այստեղ լինէիր, իմ եղբայրը չէր մեռնի»: Երբ Յիսուս Մարիամին և նրա հետ եկող սգաւորներին տեսաւ, որ լալիս էին, սիրտը լցուեց և ասաց. «Ո՛րտեղ էք թաղել ննջեցեալին»: Նրանք պատասխանե-

ցին. «Տէր, արի և տես»: Յիսուս գերեզմանը
որ տեսաւ, արտասուեց: Հրէաներն ասում էին.
«Տեսնում էք ի՞նչպէս է սիրում նրան»: Մի

քանիսն էլ ասում էին. «Միթէ սա չէր կարող
այնպէս անել, որ Ղազարոսը չմեռնէր»:

Յիսուս մօտեցաւ գերեզմանին և ասաց. «Վեր
առէք բերանի քարը»: Մարթան ասաց. «Տէր,

արգէն հոտած կլինի, որովհետեւ չորս օրուան
թաղած է»: Յիսուս ասաց. «Մարթա, չասացի՞
քեզ, որ եթէ հաւատաս, քո եղբայրը յարու-
թիւն կ'առնէ»:

Քարը վեր առան, Յիսուս դէպի երկինք նա-
յեց, աղօթեց և ասաց. «Հայր, շնորհակալ եմ
քեզնից. զու ինձ միշտ լսել ես. խնդրում եմ
այս անգամ էլ լսես և Ղազարոսին յարութիւն
տաս, որ այս ժողովուրդը հաւատայ, թէ դու
ես ուղարկել ինձ»: Այս ասաց և բարձր ձայնով
կանչեց. «Ղազարոս, վեր կաց, դուրս եկ»: Մե-
ռելն իսկոյն զուրս եկաւ՝ ձեռներն ու ոտները
պատանած, իսկ երեսը վարչամակով ծածկած:
Յիսուս ասաց. «Արձակեցէք կապերը և թողէք,
որ զնայ»: Ղազարոսն իսկոյն վերկացաւ, սկսեց
ման գալ: Մարիամի հետ եկած հրէաներից շա-
տերը տեսան Յիսուսի արած հրաշքը և հաւա-
տացին նրան:

III

10. ԱՐԳԱՐ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ Է ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ՅԻՍՈՒՍԻ ՄՕՏ

Հայոց Արգար Թագաւորն ապրում էր Եդեսիա քաղաքում: Սա եօթը տարի շարունակ բորոտութիւնով հիւանդ էր: Ամեն տեսակ դեղեր գործ էր դրել, բայց չէր առողջացել: Արգարը լսեց, որ Հրէաստանում Յիսուս առանց դեղերի բժշկում է ամեն տեսակ հիւանդութիւններ, այդ պատճառով նամակ գրեց և դեսպանների ձեռով ուղարկեց, որ գայ և իրան բժշկէ: Ահա Արգարի գրած նամակը. «Ես լսել եմ, որ դու առանց դեղի բժշկում ես հիւանդներին—կոյրերի աչքը բաց ես անում. խուլերին լսողութիւն. կաղերին ան ես տալիս. բորոտներին սրբում ես. ամեն տեսակ հիւանդութիւն բժշկում ես և մինչև անգամ մեռելներին յարութիւն ես տալիս: Երբ ես այս ամենն իմացայ, ինքս ինձ ա-

սացի, որ դու կամ երկնքից իջած Աստուած ես, կամ Աստծու որդի:

Լսեցի նոյնպէս, որ հրէաները քեզ նեղացնում են: Աղաչում եմ, արի և բժշկիր ինձ: Ես մի փոքրիկ քաղաք ունեմ, երկուսիս էլ բաւական է—քեզ այստեղ ոչ ոք չի նեղացնի»:

Նամակն ուղարկեց դեսպանների ձեռով և պատուիրեց, որ եթէ Յիսուս չգայ, պատկերը քաշեն և իրան բերեն: Այս բանի համար մի նկարիչ էլ ուղարկեց նրանց հետ:

11. ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԻ ԲԵՐԱՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Դեսպանները գնացին Երուսաղէմ և նամակը տուին Յիսուսին: Նա չկարողացաւ գալ և մեր Արգար Թագաւորին այս պատասխանը գրեց. «Երանի՛ նրան՝ ով ինձ չի տեսել, բայց հաւատում է: Գրում ես, որ քեզ մօտ գամ, չեմ կարող, որովհետեւ ես չեմ եկել հանգիստ ապրելու, այլ՝ շարշարուելու և խաչուելու: Երբ այս բոլորը վերջացնեմ, հայր Աստծու մօտ պիտի գնամ: Իսկ իմ աշակերտներից մինին կուղարկեմ, որ գայ և քեզ բժշկէ:

Երբ նկարիչը տեսաւ, որ Յիսուս չէ գալիս, սկսեց նրա պատկերը նկարել, բայց ինչքան աշ-

խառում էր, չէր կարողանում: Յիսուս նկատեց այս բանը, նկարչին իւր մօտ կանչեց, մի կտոր մաքուր կտաւ առաւ, երեսին ծածկեց և նրա

վրայ նկարուեց իւր պատկերը: Ետոյ նկարչին տուաւ, որ տանի Աբգարին: Այս պատկերը կոչւոյ է զաստատակ կամ անձնագործ պատկեր:

12. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉՆԵՐ ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ ԲԱՐԴՈՒՂԻՄԷՈՍ

Յիսուս բացի 12 առաքեալներից 72 աշակերտ էլ ունէր:

Յիսուսի պատուէրով՝ Համբարձումից ետոյ այդ աշակերտներից մինը՝ Թադէոս անունով, Հայաստան եկաւ Աբգարի մօտ: Երբ սա պալատը մըտաւ, Թագաւորը երկրպագութիւն տուեց նրան: Թադէոսը քարոզեց Թագաւորին, բոլոր քաղաքացիներին և ասաց, որ Թողնեն կուռքերն ու Քրիստոսին հաւատան և նրա ասածները կատարեն: Թադէոսը Աբգարի զլխին ձեռք դրեց, օրհնեց և բժշկեց՝ թէ Թագաւորին և թէ Եգեսիայի բոլոր հիւանդներին: Այս բանը որ տեսան քաղաքացիները, հաւատացին Քրիստոսին, մկրտուեցան՝ քրիստոնեայ դարձան:

Սուրբ Թադէոսը երկար ժամանակ չմնաց այնտեղ, նա առաքեալների նման պիտի գնար զանազան տեղեր և քարոզէր աւետարանը, այս պատճառով Թագաւորի Թագ շինող Ադդէին եպիսկոպոս ձեռնադրեց, հովիւ նշանակեց այս նոր քրիստոնեաների վրայ, որ նորից կռապաշտ չդառնան: Թադէոսը Աբգարից հրաման առաւ և գնաց Վերին-Հայաստան՝ Թագաւորի քրոջորդի

Մանատրուկի մօտ, քարոզեց նրան և նրա մարդկանց ու ամենին էլ մկրտեց: Մանատրուկի աղջիկ Սանդուխտը ևս քրիստոնեայ դարձաւ:

Մանատրուկը շատ կարճ ժամանակ քրիստոնեայ մնաց—երբ Արքարը մեռաւ, նա ուրացաւ

քրիստոնէութիւնը, կռապաշտ դարձաւ և սկսեց Քրիստոսի հաւատացեալներին նահատակել: Իւր Սանդուխտ աղջկանն էլ ստիպեց, որ ուրանայ քրիստոնէութիւնը, բայց նա պատասխանեց և

Սանդուխտ

ասաց—ես կմեռնեմ, բայց կուռք չեմ պաշտի: Մեռ համար հայրը իւր աղջկանը նահատակել տուեց: Մանատրուկը սրանով չբաւականացաւ: Որովհետեւ Սանդուխտ կոյսը սուրբ Թադէոսից էր ուսել քրիստոնէութիւնը, այս պատճառով ու-

սուցչին էլ նահատակել տուեց Արտազ գաւառում:

Թաղէոս Առաքեալի մարմինը թաղուած է Արտազում, ուր մի գեղեցիկ վանք է շինուած, որ մինչև հիմայ էլ կայ—եկեղեցու անունն է Թաղէոս Առաքեալ:

Այսպէս թէ ուսուցիչը՝ Թաղէոս առաքեալը և թէ աշակերտուհին լաւ համարեցին մեռնել՝ քան թէ ուրանալ Քրիստոսին և կուռք պաշտել:

Սուրբ Թաղէոսի մահից տասն և հինգ տարի

եւոյ՝ Բարդուղիմէոս առաքեալն ևս եկաւ Հայաստան, որ քրիստոնէութիւնը քարոզէ: Սա բերեց իւր հետ առաքեալներէից ստացած Յիսուսի մայր Մարիամի պատկերը, Տիգրիս գետի ա-

Թաղէոս

Բարդուղիմէոս

Վին մի վանք շինեց՝ Աստուածածին անունով և այդ պատկերը այնտեղ դրաւ:

Սուրբ Թաղէոս և Բարդուղիմէոս առաջին անգամ եկան մեր երկիրը, քարոզեցին քրիստոնէ-

ութիւնը և լուսաւորեցին հայերին, սրա համար էլ նրանց անուանում ենք լուսաւորիչներ: Եւ որովհետեւ նրանք այդպիսի գեղեցիկ գործ են կատարել մեր պապերի համար, մենք էլ ամեն տարի տօն ենք կատարում եկեղեցում ու յիշում նրանց անունները:

Սուրբ Բարդուղիմէոսի գերեզմանը գտնւում է Աղբակ գաւառում: Նրա գերեզմանի վրայ ևս շինուած է մի վանք, որ մինչև այսօր էլ կայ և կոչւում է սուրբ Բարդուղիմէոսի վանք:

13. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՄ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԽՈՐԻԶ

ԱՆԱԿԸ ԳԱԼԻՍ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆ

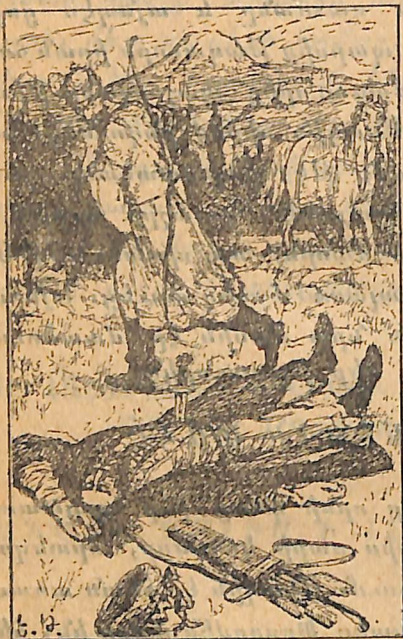
Պարսից թագաւորը չէր ուզում որ հայերը զօրեղ լինեն, ուզում էր նրանց երկրից մի կտոր խլել և իւր երկիրը մեծացնել, զրա համար պարսից Արտաշէր թագաւորը թշնամացել էր Հայոց խոսքով թագաւորի հետ: Մի օր նա իր պալատականների հետ այսպէս խօսեց—ով հայոց խոսքով թագաւորին կսպանի, ինչ պարգև կամենայ, կստանայ ինձնից: Իշխաններից մինը՝

Անակ անունով՝ խոստացաւ Արտաշէրի ցանկութիւնը կատարել: Սա վերցրեց իւր ընտանիքը, հասաւ Հայաստանի սահմանը և այնպէս ցոյց տուեց՝ որպէս թէ պարսից թագաւորն իրան հաւաքածում է և մեր թագաւորից պաշտպանութիւն խնդրեց: Խոսքովն Անակին սիրով ընդունեց: Նա այնպէս էր կարծում, թէ փախստականը շատ տեղեկութիւններ կյայտնէ Արտաշէրի զօրքի և նրա բոլոր գործերի մասին, այդ պատճառով Անակին հէնց իւր պալատում տեղ տուեց: Այնուհետև Անակը միայն նրա մասին էր մտածում, թէ ինչպէս սպանէ մեր թագաւորին:

14. ԽՈՍՐՈՎԻ ՄԱՀԸ

Մի օր խոսքովը որսի գնաց իւր պալատականների հետ Մասիս սարի կողմերը, որտեղով Արաքս գետն է հոսում: Անակին էլ հետն առաւ: Որսի ժամանակ Անակը խոսքովին փոքր ինչ հետու տարաւ՝ որպէս թէ ծածուկ բան ունի ասելու: Այստեղ սրով խփեց թագաւորին, իսկ ինքը ձի նստեց և սկսեց փախչել: Մարդիկ ետևից ընկան: Անակը փախաւ, ձգեց իրան Երասխ գետը և խեղդուեց: Խոսքովը գետ չէր մեռել, որ հրամայեց Անակի ընտանիքը կոտորել: Թագաւորի հրամանը կատարուեց—նրա ընտանիքը սրի անցրին: Անակի որդիներանցից միայն մանուկ Գրի-

գորին Եւթաղ անունով մէկը՝ Սոփիա գայեակի հետ փախցրեց և տարաւ Կեսարիա քաղաքը:

Եւրբ Սրտաշիրը Պարսկաստանում իմացաւ, թէ Անակը սպանել է Սոսրովին, և քաղաքը տուաւ և եկաւ Հայաստան, որ Սոսրովի տունը ջնջէ: Հայերը չկարողացան պարսիկների դէմ կռուել: Սրտաշիրը մտաւ մեր երկիրը, տիրեց Հայաստանին և կոտորեց Սոսրովի ընտանիքը: Հայ

իշխանները կարողացան Սոսրովի երկու որդւոց ազատել—Տրդատին փախցրին Հռոմ քաղաքը, իսկ Սոսրովադիստին և Թադաւորի գանձերը Օտա Ամատունի իշխանը տարաւ Անի ամրոցը:

15. Ս. ԳՐԻԳՈՐԸ ԿԵՍԱՐԻԱՅՈՒՄ

Սոփիան Գրիգորին պահում էր Կեսարիա-

յում: Նա ինքը քրիստոնեայ էր, ուստի մանկան

էլ մկրտել տուաւ և անուանեց Գրիգոր: Փոքր ինչ որ մեծացաւ, ուսումնարան ուղարկեց, ուր սովորում էր յունարէն և ասորերէն: Որովհետև Սոփիան քրիստոնեայ էր, փոքրիկ Գրիգորին էլ ծանօթացրեց Քրիստոսի քարոզածների հետ, թէ մարդս ինչ պիտի անէ, որ բաղդաւոր լինի: Քրիստոս ասել էր որ մարդիկ պէտք է մէկ մէկու սիրեն, իրար վատը չցանկան, ամենքն էլ եղբայրներ լինեն — սովորեցրեց, ինչ որ հարկաւոր էր քրիստոնէական կրօնի համար:

Երբ Գրիգորը չափահաս դարձաւ, ամուսնացաւ Մարիամ անունով մի աղջկայ հետ և նրանից երկու որդի ունեցաւ՝ Վրթաննէս և Արիստակէս:

Գրիգորին պատմեցին, որ իւր հայր Անակը սպանել է Խոսրով թագաւորին, որի որդի Տըրդատը Հռովմումն է, սրա համար էլ նա կամեցաւ գնալ այն քաղաքը, որ իւր մեղաւոր հօր փոխարէն Տըրդատի մօտ ծառայութիւն անէ և սրանով նրա մեղքերը փոքր ինչ թեթեւցնէ: Երեք տարուց ետոյ սիրով բաժանուեց կնոջից: Մարիամը կուսանոց մտաւ, իսկ ինքը գնաց՝ Հռովմ Տըրդատի մօտ:

16. ՏՐԴԱՏԸ ՀՌՈՎՄՈՒՄ

Խոսրովի որդի Տըրդատն էլ Հռովմումն էր մեծանում Դիոկղետիանոս կայսրի մօտ: Երբ հա-

Սակն առաւ, գինուորական ծառայութեան մէջ

մտաւ: Տրդատը մեծ ոյժ ունէր, լաւ ձի նստել
գիտէր և զէնք գործածել: Մի անգամ ձեռով
բռնեց եզան եղջիւրը և քաշեց, հանեց: Մի ու-
րիշ անգամ էլ ընկերի հետ կառք էին նստած:
Ընկերը գիտամբ Տրդատին փայրձեցեց, բայց

նա վազեց և կառքի ետևից անապէս բռնեց, որ
ձիերն էլ չկարողացան առաջ գնալ:

Մի անգամ էլ Դիոկղետիանոս կայսրը պատե-
րազմ ունէր: Թշնամու թագաւորը մարդ ուղար-
կեց և այսպէս էր ասում, փոխա-նակ զօրքով մէկ
մէկու հետ կուտելու և իզուր տեղը մարդիկ
սպանելու, արի ես ու դու մենամարտենք: Եթէ
ես յաղթեմ, դուք ամենքդ ինձ ծառայ եղէք,
իսկ եթէ դու յաղթես, մենք քեզ հարկ տանք:

Դիոկղետիանոսը խիստ վախեցաւ և չգիտէր,
թէ ինչ անէ: Կայսրի զօրավարներից մէկն ա-
սաց. «Տէր թագաւոր, ամենևին մի մտածիր այդ
մասին, հայոց թագաւորի որդի Տրդատը, որ իմ

զնդում ծառա-
յում է, կարող է
քեզ ազատել» և
Տրդատի քաջու-
թեան մասին շատ
բաներ պատմեց:

Դիոկղետիա-
նոսն իսկոյն Տրդ-
ատին իւր — մօտ
կանչել տուաւ.

Թագաւորական
զգեստ հագցրեց.
Թագաւորի նշան-
ներով զարդարեց
և ամեն տեղ
յայտնեց, թէ նա
կայսրը ինքն է:
Նույն Թշնամու

մօտ մարդ ուղարկեց և յայտնեց, որ վաղը կա-
րող է մենամարտել:

Նրկորդ օրը Տրդատը ձի նստեց, քշեց Թշնա-
մու կողմը, յարձակուեց նրա վրայ, բռնեց և

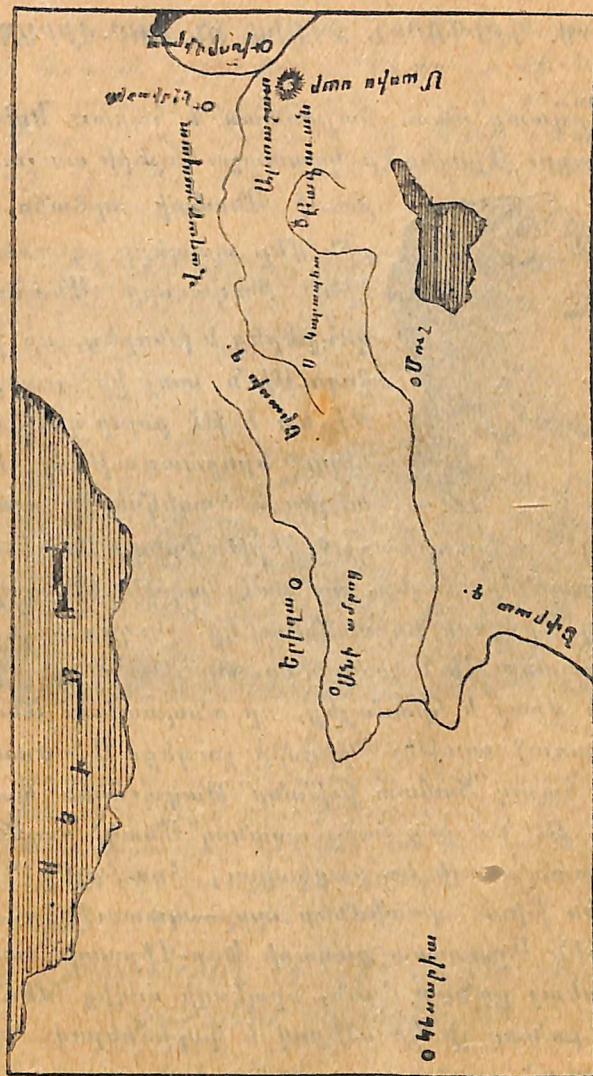
Գիտկգետիանոսի մօտ բերեց: Կայսրը չափից
գուրս ուրախացաւ և երբ իմացաւ, որ իրան ա-
զատողը հայոց թագաւոր Խոսրովի որդին է, թա-
գաւորական զգեստ հագցրեց, գլխին թագ դրեց,
զօրք տուեց, որ գնայ Հայաստան, պարսիկներին
գուրս անէ և իւր հօր փոխարէն թագաւորէ:

សម្រាប់ប្រយោជន៍

Տրդատը հասաւ Կեսարիա քաղաքը. հայ նախարարները ղեմաւորեցին նրան: Գրիգորը և Տրդատի հետն էր: Հայ նախարարները երբ իմացան, որ իրանց թագաւորի որդին զօրքով գալիս է, եկան, միացան նրա հետ, որ պարսիկներին գուրս անեն մեր երկրից:

Օտա Ամատունին Խոսքովի գանձերը և Խոս-
քովագուխտին բերաւ, յանձնեց Տրդատին:

04200740

17. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻՆ ՁԳՈՒՄ ԵՆ ԽՈՐ-ՎԻՐԱՊԸ

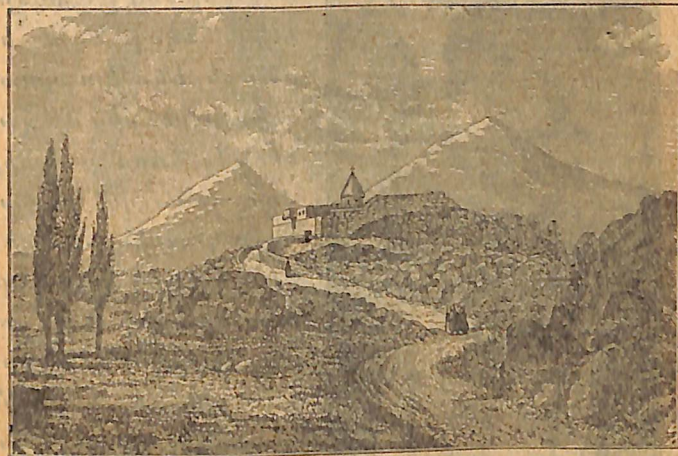
Տրդատը մտաւ Հայաստան և հասաւ Երիզա քաղաքը: Այստեղ էր կռապաշտ հայերի աստուածուհի Անահտի արձանը, որին մեր պապերը պաշտում էին: Թագաւորը Անահտին զոհ բերեց և խնդրեց, որ յաշոգութիւն տայ իր գործին: Թէ նա և թէ բոլոր զինուորները երկրպագութիւն էին տալիս և ծաղիկներէից պսակ

էին դնում կուռքի առաջ: Հերթը Գրիգորին հասաւ: Տրդատը հրամայեց, որ նա էլ աղօթէ Անահտին: Բայց Գրիգորը քրիստոնեայ էր, չուզեց կուռքին երկրպագութիւն տալ: Տրդատը բարկացաւ Գրիգորի վրայ և հրամայեց, որ անպատճառ Անահտի առաջ աղօթէ: Գրիգորը չուզեց: Այն ժամանակ հայոց Տաճատ իշխանը թագաւորին պատմեց, թէ նա իւր հօրը սպանող Անակի որդին է: Տրդատն աւելի ևս բարկացաւ, հրամայեց Գրիգորին խիստ պատիժներ տալ—պատուիրեց, որ տանէ Արտաշատ քաղաքի Խոր-Վիրապը՝ ստորերկրեայ բանտը ձգեն, որպէսզի սովից մեռնէ: Այս բանտը լի էր օձերով և կարիճներով: Գրի-

գորը 15 տարի մնաց այնտեղ: Մի քրիստոնեայ կին Աստու հրամանով ամեն օր մի մի հաց էր ձգում բանտը, որ Գրիգորն ուտէ և չմեռնէ:

Այնտեղ, ուր Գրիգորը 15 տարի բանտում մնաց, մի վանք կայ շինած՝ Էջմիածնի մօտերքում: Վանքի անունն է Խոր-Վիրապ:

Խոր-Վիրապ

Տրդատը մտաւ Հայաստան, դուրս արեց պարսիկներին և ինքն սկսեց կառավարել: Թագաւորը կռապաշտ էր, հրաման հանեց, որ իւր աշրութեան մէջ կուռքերին երկրպագութիւն տան, իսկ քրիստոնեաներին սպաննէ:

18. ՀՈՒԲՈՒՄԵԱՆ ԵՒ ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ԿՈՅՍԵՐԸ ՓԱՆՉՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դիոկղետիանոս կայսրը կամենում էր ամուս-

նանալ: Ամեն կողմ
պատկերահաններ ու-
ղարկեց, որ թագուհի
լինելու արժանի զե-
ղեցիկ աղջիկներ գտ-
նեն. նրանց պատկեր-
ները նկարեն և ի-
րեն բերեն: Այս պատ-
կերահաններից մի քա-
նիսն էլ Հոռոմ քաղաքի
մօտ գտնուող կուսա-
նոցը գնացին: Այստեղ
մի զեղեցիկ կոյս կար՝
անունը Հռիփսիմէ, սը-
րա պատկերն ուժով
քաշեցին և կայսրին
տարան: Կայսրը հա-
ւանեց Հռիփսիմէին և
ուզում էր նրա հետ
ամուսնանալ:

Երբ այս բանն իմա-
ցաւ կուսանոցի մայ-
րապետ Գայիանէն, բո-
լոր կոյսերին հաւա-
քեց և Հռիփսիմէի հետ
միասին փախան Հա-

յաստան և Վաղարշա-
պատ քաղաքի մի այ-
գու հնձանում բնակ-
ուեցին: Կոյսերից մի-
նը ապակէ յուլունք-
ներ էր շինում. ծա-
խում էին և սրանով
ապրում:

Դիոկղետիանոսը
խիստ բարկացաւ կոյ-
սերի վրայ, ամեն կողմ
մարդ ուղարկեց, որ
նրանց գտնեն: Երբ ի-
մացաւ, որ Հռիփսի-
մէն Հայաստան է փա-
խել, մեր Տրդատ թա-
ղաւորին մի նամակ
գրեց, որի մէջ ասում-
էր. «Եթէ կոյսերին
գտնես, Հռիփսիմէին
ինձ ուղարկիր, իսկ
միւսներին սպանիր:
Բայց եթէ ցանկանաս,
կարող ես զու ևս ա-
մուսնանալ Հռիփսի-
մէի հետ:

19. ԿՈՅՍԵՐԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Տրդատն այս թուղթը ստանալուն պէս՝ իւր երկրի մէջ ամեն կողմ մարդ ուղարկեց, որ փնտռեն նրանց։ Մի քանի օրից ետ կոյսերին գտան Վաղարշապատի հնձանում։ Թագաւորը հրամայեց հնձանը զինուորներով պատել։ Երբ պատմեցին Հռիփսիմէի գեղեցիկութեան մասին, պալատից թանկագին շորեր ուղարկեց, որ հագցնեն նրան և իւր մօտ բերեն։ Հռիփսիմէն չէր կամենում պալատ գնալ, բայց թագաւորը հրամայեց ուժով բերեն։ Թագաւորի հրամանը կատարուեց — Հռիփսիմէին քաջ տալով մինչև պալատ տարան։ Թագաւորը տեսնելով նրա գեղեցիկութիւնը, ուղեց ինքը նրա հետ ամուսնանալ, հրամայեց հարսանիքի հանդէս կատարել — պարել և երգել, բայց Հռիփսիմէն ոչ մի պայմանով չհամաձայնեց թագուհի դառնալ։ Նա փախաւ, գնաց իւր ընկերուհիների մօտ պատմեց նրանց իւր գլխովն անցածը, փոքր ինչ հեռացաւ նրանցից և սկսեց Աստծուն աղօթել և շնորհակալութիւն անել, որ իրան աշակիսի վտանգից ազատեց։ Այդ միջոցին թագաւորի դահլճները եկան. բռնեցին Հռիփսիմէին. լեզուն կտրեցին. աչքերը հանեցին ու մարմինը կտոր-կտոր արին, ասելով. «Ով թագաւորի հրամանը չի կատարի, այսպէս կ'պատ-

ժուի»։ Հռիփսիմէից ետոյ սպանեցին նրա 35 ընկերուհիներին մայրապետի հետ միասին,

10. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻՆ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԲԵՐՈՒՄ ՎԻՐԱՊԻՑ

Կոյսերին սպանել տալուց ետոյ՝ թագաւորն այս բանի վրայ շատ էր մտածում — նրա խիղճը տանջում էր իրան, հանգիստ չունէր, քունը չէր տանում։ Նա խելագարի պէս վայրենի խոզի նման թափառում էր եղէգների մէջ։ Թագաւոր-

րի քոյր խոսրովադուխտը մի բարի աղջիկ էր: Հրեշտակը սրան երազում երևաց և ասաց. «Եթէ կամենում էք թագաւորն առողջանայ, Գրիգորին Վիրապից հանէք, նա միայն կարող է բժշկել հիւ-
ւանդին»: Խոսրովադուխտն այս երազը պատմեց նախարարներին: Նրանք սկզբում չըհաւատացին — ամենին չէին կարծում, թէ Գրիգորը 15 տա-
րի Վիրապում կենդանի մնացած կլինի: Բայց երբ նոյն երազը երեք անգամ կրկնուեց, ետոյ
հաւատացին:

Այնուհետև Խոր-Վիրապ գնացին, չուանը կախ
արին և ձայն տուին. «Գրիգօր, եթէ կենդանի
ես, դուրս արի, Աստուած հրամայեց, որ քեզ
այստեղից հանենք»: Գրիգորը կենդանի էր: Նրան
դուրս հանեցին և Վաղարշապատ բերին: Տրդա-
տը և նախարարները Գրիգորի ոտներն էին ընկ-
նում և ներողութիւն խնդրում: Գրիգորն աղօ-
թեց Աստծուն, բժշկեց հիւանդ թագաւորին և
օրհնեց նախարարներին:

Սրանից ետոյ փողոցներում թափուած կոյսե-
րի մարմինները թաղել տուեց: Տրդատը մշակի
նման ինքն էր գերեզմանները փորում, իսկ թա-
գուհին ու քոյրը փեշերով հող էին հանում:

Երկրորդ օրը նախարարները թագաւորի հետ
Գրիգորի մօտ եկան և խնդրեցին, որ ծանօթաց-
նէ իրանց Քրիստոսի հետ: Գրիգորը շատ ուրա-

խաջաւ այս բանի վրայ և 66 օր շարունակ քարոզում, ուսուցանում էր նրանց քրիստոնէական հաւատը հընձանի մէջ:

21. Ս. ԳՐԻԳՈՐԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Է ԴԱՌՆՈՒՄ

Տրդատը, իշխանները և բազմաթիւ ժողովուրդ հաւատացին Քրիստոսին և ընդունեցին քրիստոնէութիւնը, բայց ոչ քահանայ ունէին և ոչ եպիսկոպոս, որ քարոզէին, սովորցնէին և մկրտէին նրանց: Կեսարիա քաղաքում մի եպիսկոպոս կար՝ անունը Ղևոնդ, Գրիգորին ուղարկեցին նրա մօտ, որ կաթողիկոս ձեռնադրէ, որպէսզի նոր քրիստոնեայ դարձած հայ ժողովուրդին մկրտէ և սովորեցնէ քրիստոնէութիւնը: Գրիգորը 16 մեծամեծ նախարարների ուղեկցութեամբ, արքունական կառքով, թագաւորի ընծաներով ու Տրդատի թղթով Կեսարիա գնաց: Ղևոնդը Գրիգորին կաթողիկոս ձեռնադրեց: Վերադառնալիս Ս. Յովհաննէս Մկրտչի և Աթանագիոնէ եպիսկոպոսի մասունքների մի մասը հետն առած, դարձաւ Մուշ քաղաքի կողմերը: Նա հետը բերեց և շատ քահանաներ, որ իրան օգնէին: Երբ հասաւ Մուշ քաղաքը, տեսաւ այնտեղ շատ կռաւներ՝ մեհեաններ կային: Բոլորն էլ քանդեց—կռուքերի սեղանները՝ բազինները կործա-

նեց, նրանց տեղ եկեղեցի շինեց և Յովհաննէս Մկրտչի մասունքն այնտեղ դրեց: Այս եկեղեցին սուրբ Կարապետ անուանեց, ուր մինչև այ-

սօր էլ անթիւ ուխտաւորներ են գնում: Իր հետ եղող 16 նախարարներին և այնտեղի ժողովուրդին մկրտեց: Հետը բերած քահանաների մի մասը այնտեղ թողնելով, ինքը եկաւ Այրարատ:

22. Ս. ԳՐԻԳՈՐԸ ՄԿՐՏՈՒՄ Է ՏՐԴԱՏԻՆ
ԵՒ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒՄ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Տրդատը, երբ իմացաւ, որ Ս. Գրիգորը Վաղարշապատ քաղաքին մօտեցել է, զուրա եկաւ նրա առաջ նախարարների, իշխանների և ժողովրդի հետ միասին: Նրանք Բագաւանում պատահեցին իրար: Այստեղ Ս. Գրիգորը քարոզեց և 30 օր ծոմ և պաս պահել տուեց նրանց: Ետոյ թագաւորին, նրա ընտանիքին, իշխաններին, զօրքին և անթիւ ժողովրդի մկրտեց եփրատ գետում: Ս. Գրիգորը 7 օր մնաց այնտեղ և չորս միլիօնից աւելի մարդ մկրտեց: Բագաւանից անթիւ մկրտուածների հետ եկան Վաղարշապատ:

Սրանից ետոյ Ս. Գրիգորը քրիստոնէութիւնը զօրացնելու համար Տրդատին խորհուրդ տուեց, որ Հայաստանում ամեն տեղ ուսումնարաններ բանայ, քահանաներ պատրաստէ, որ մնացած հեթանոս ժողովրդին քարոզեն և մկրտեն: Ուսումնարաններից մի քանիսում յունարէն, մի քանիսում էլ ասորերէն էին սովորցնում, որովհետեւ դեռ ևս հայերէն գրեր չկային: Այստեղից աւարտածները քահանաներ էին դառնում և հայերին հետզհետէ քրիստոնեայ դարձնում:

Բացի սրանից սուրբ Գրիգորը տաճաներկու եպիսկոպոս ձեռնադրեց հայերի համար:

Նա մեր երկիրը լուսաւորեց և դրա համար էլ

Նրան ասում ենք Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ:

Սուրբ Գրիգորը եղաւ մեր առաջին եպիսկոպոսապետը՝ հայրապետը՝ կաթողիկոսը:

Ս. Գրիգորին պատուելու համար տարին երեք անգամ կատարում—մինը Մեծ-Պասի հինգերորդ շաբաթօրը, իսկ երկուսը Հոգեգալստից ետոյ:

23. Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԶԻ ՏԵՍԻԼԸ

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչին մի անգամ տեսիլքում երևաց, որ երկինքը բացուեց և սկսեց այնտեղից լոյս իջնել դէպի երկիրը: Լուսի հետ միասին իջաւ Աստծու միածին որդին՝ ձեռքն քանած ոսկէ ուռն (մուրճ): Այս մարդն իջաւ Վաղարշապատ քաղաքի մէջ տեղը և գետնին ուռով խփեց: Իսկոյն գետնի տակից՝ այսինքն անդրնդից սարսափելի ձայներ լսուեցին: Սրանից ետոյ տեսաւ Թագաւորի պալատի վրայ ոսկէ խարխսիս (1), որի մեծութիւնը մի մեծ բլրի չափ էր: Այս խարսիսի վրայ կրակէ սիւն կար (2), սիւնի վրայ՝ եկեղեցու ձևով ամպեղէն գլմբէթ (3), իսկ գմբէթի վրայ էլ՝ լուսաւոր խաչ (4):

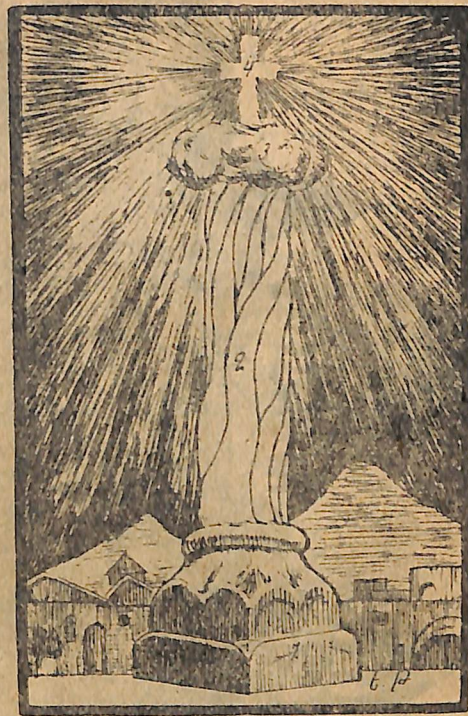
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչը զարմացած նայում էր և չգիտէր, թէ ինչ նշանակութիւն ունեն այս ամենը: Աստծու հրեշտակն իջաւ երկրնքից և մեկնեց սուրբ Գրիգորին նրա տեսիլը:

Հրեշտակն ասաց—նա, որ ձեռին ոսկէ ուռն ունէր բռնած, Աստծու միածին որդին՝ Յիսուսը:

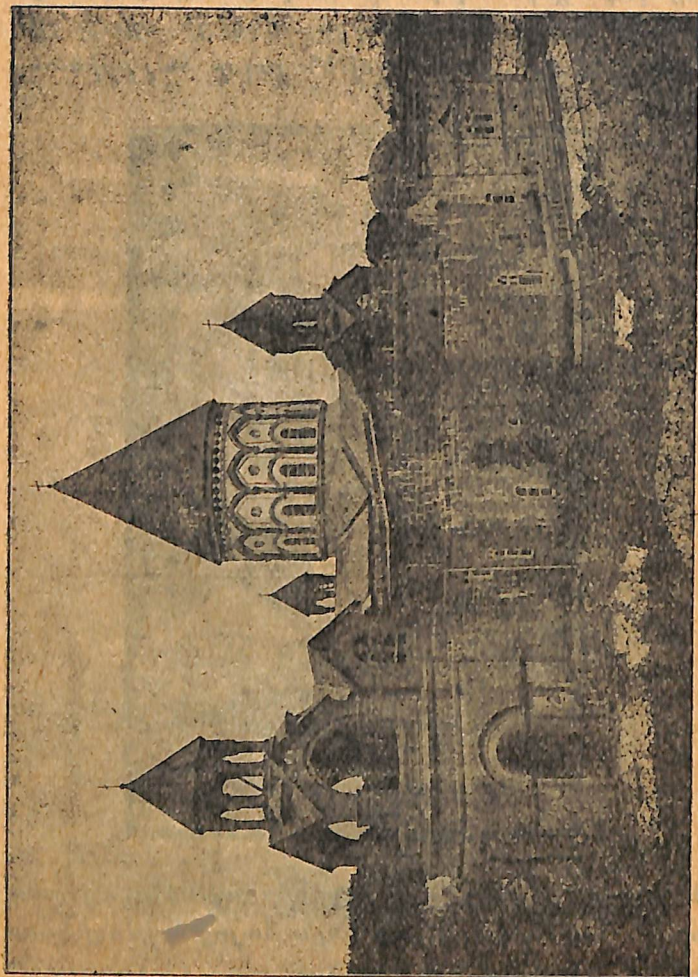

Քրիստոսն է: Հրեղէն սիւնը այն տաճարն է, որ այստեղ պիտի շինուի, իսկ լուսաւոր խաչը՝ հա-

յոց կաթողիկոսութիւնն է: Հրեշտակը յայտնեց, որ այս ուռով խաւած տեղը եկեղեցի պիտի շինել: Այստեղ պիտի աղօթեն բոլոր հայ քրիստո-

նեաները. հայոց կաթողիկոսի աթոռն այնտեղ պիտի հաստատուի, այսինքն հայոց կաթողիկոսներն այնտեղ պիտի նստեն:

Պատկերը Երևանի Սուրբ Եղիշիկի տաճարի

24. ԷԶՄԻԱՇՆԻ ՏԱՃԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միև օրը սուրբ Գրիգորը պատմեց այս տեսիլը Տրդատ Թագաւորին, նախարարներին, ժողովրդին և պատուիրեց, որ հրեշտակի ցոյց տուած տեղի չորս կողմը քարէ պատ շինեն:

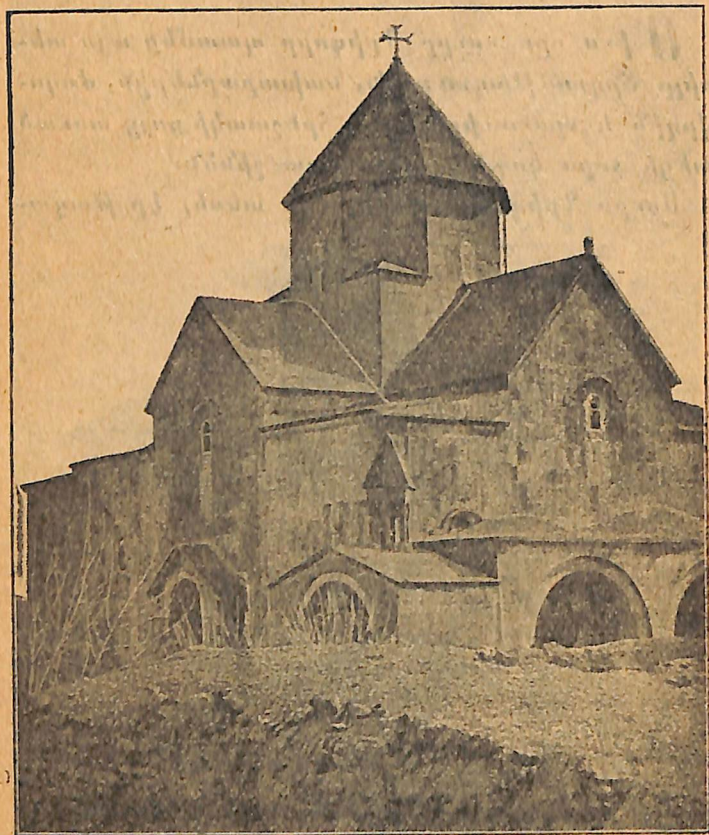
Սուրբ Գրիգորն այդ երազը տեսել էր Թագա-

Աշխի

ւորին և նախարարներին մկրտելուց առաջ: Երբ Թագաւորական տունը և ժողովրդին մկրտեց, Վաղարշապատ դարձաւ և Միաճնի իջած տեղում 303 թուին մի եկեղեցի շինել տուաւ այն ձևով

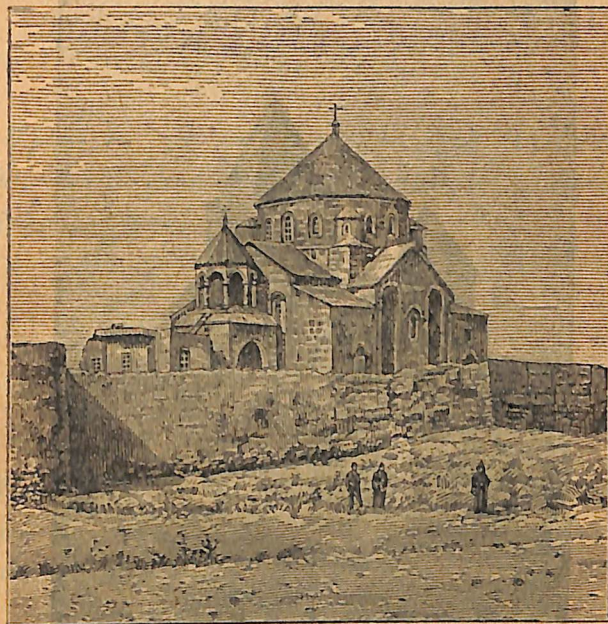
ինչպէս որ տեսիլքում երևացել էր: Այս եկեղե-

Գալիանէ

ցին առաջ Կաթողիկէ՝ Շողակաթ էր կոչուում, որովհետեւ լոյսը, այսինքն շողը այնտեղ կաթեց:

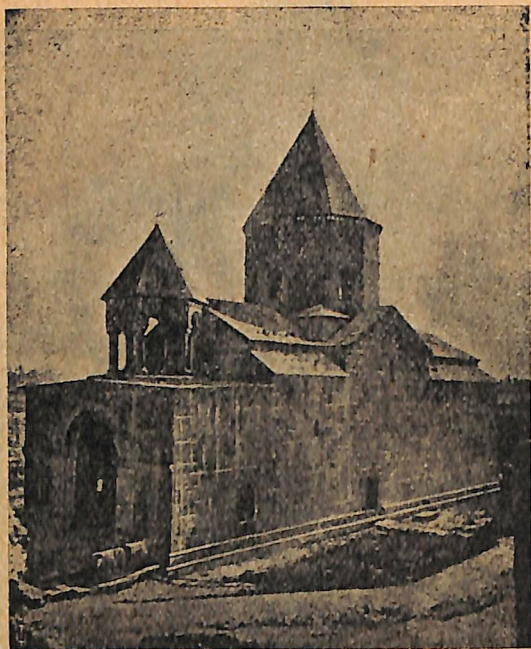
Այժմ այլ ևս Շողակաթ չեն ասում, այլ՝ Էջմիածին, որ նշանակում է, թէ այնտեղ իջաւ Միածինը՝ Յիսուս Քրիստոսը: Եկեղեցու շինութեան վրայ աշխատում էին ոչ միայն ժողովուրդը՝ այլև

Հաբիթիտ

Թագաւորն ինքը, Աշխէն Թագուհին, Թագաւորի որդին, Խոսրովագուխա քոյրը, նախարարներն ու իշխանները: Բացի Էջմիածնից Լուսաւորիչը երեք եկեղեցի էլ շինեց՝ մինը Գալիանէ կուսի

անունով, միւսը Հռիփսիմէի և սրանցում թաղեց
նրանց մարմինները, իսկ երրորդ եկեղեցին հնձա-
նի տեղում շինեց, որ այժմ կոչւում է Շողակաթ:

Հնձանի Շողակաթ

Սուրբ Էջմիածինը բոլոր հայերի մայր եկեղե-
ցին է: Այստեղ է նստում հայոց կաթողիկոսը:

Սուրբ Էջմիածնի հիմնարկութիւնը մեր եկեղեցին
առնում է Հոգեգալստից 2 շաբաթ ետոյ:

ՇԱՐԱԿԱՆ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ

Էջ Միածինն ի Հօրէ
եւ լոյս փառաց ընդ նմա,
Ձայնք հնչեցին
Սանդարամետք անզնդոց:

Միածինը լուսով պատած իջաւ երկնքից:
Սանդարամետից, այսինքն դժուրքի անզնդից
ձայներ լսուեցան:

Տեսեալ զլոյս
Մեծ հայրապետին Վրիգորի,
Պատմէր ցնծութեամբ
Հաւատացեալ արքային:

Մեծ հայրապետ Վրիգորը, երբ լոյսը տեսաւ,
ուրախ ուրախ պատմում էր նոր քրիստոնեայ
դարձած թագաւորին:

Եկայք շինեսցուք
Սուրբ զխորանն լուսոյ,
Քանզի ի ամա ծաղեաց մեզ լոյս
ի Հայաստան աշխարհի:

Եկէք այստեղ լուսոյ խորանը, այսինքն եկե-

դեցի շինենք, որովհետեւ Հայաստան աշխարհի
մէջ այստեղ լոյս ծագեց մեզ համար:

ՏԱՍՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ

1. Քո Տէր Աստուածը ես եմ,
2. Կուռք չշինես և չպաշտես,
3. Ասածու անունը դուր տեղը չյիշես,
4. Շաբաթ օրը սուրբ պահիր,
5. Հօրդ ու մօրդ պատուիր,
6. Ոչ ոքի չսպանես,
7. Շնութիւն չանես,
8. Գողութիւն չանես,
9. Սուտ վկայութիւն չտաս,
10. Ուրիշի ունեցածի վրայ աչք չունենաս:

ԻՄ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԱԾ ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐԸ

I. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՍՏՈՐԻՆ ԵՐԶԱՆ		ԳԻՆՆ Է		ՁԵՂՁ	
		Ռ.	Կ.	%	
1. Ուղեցույց	Հին-Ուխտի մասն Ա.	.	.	» 80	25
2. Ուղեցույց	Հին-Ուխտի մասն Բ.	.	.	» 85	25
3. Ուղեցույց	Նոր-Ուխտի մասն Ա.	.	.	1	»
4. Ուղեցույց	Նոր-Ուխտի մասն Բ.	.	.	1	5
ԾԻՋԻՆ ԵՐԶԱՆ					
5. Դասագիրք	կրօնի հատ. Դ.	.	.	1	50
6. Դասագիրք	կրօնի հատ. Ե.	.	.	»	50
7. Տասն պատուիրան	.	.	.	»	50

35

II. ԱՇԽԱՏԵՐՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա. Ծխական դպրոցների համար					
8. Դասատետր	կրօնի Ա. տարի.	.	.	»	25
9. Դասատետր	կրօնի Բ. տարի.	.	.	»	25
10. Դասատետր	կրօնի Գ. տարի.	.	.	»	30
11. Դասատետր	կրօնի Դ. տարի.	.	.	»	30
բ. Պետական դպրոցների համար					
12. Դասատետր	կրօնի Ա. տարի.	.	.	»	25
13. Դասատետր	կրօնի Բ. տարի.	.	.	»	25
14. Դասատետր	կրօնի Գ. տարի.	.	.	»	30
գ. Ծխական եւ պետական դպր. համար					
15. Հին-Ուխտ	.	.	.	»	55
16. Նոր-Ուխտ	.	.	.	»	50
17. Դորձք-Առաքելոց	.	.	.	»	45
դ. Տանկահայ դպրոցների համար					
18. Հին-Ուխտ	.	.	.	»	45
19. Բարոյախոսութիւն (էթիկա)	.	.	.	»	50
20. Մի քանի խօսք հայ կրօնուսույցներին	.	.	.	»	10

25

35

ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԳԻՍԵԼ

1. Ինձ—Սահակ ա. քհ. Սահակեանց. Бебутовская ул. № 52
2. «Գիր» և հայ գրավաճառներին:

Գինն է 25 կոպ.

0026882

434

2013

<< Ազգային գրադարան

NL0026882

